

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1021.

CHICAGO, ILL., 7. APRILA, (APRIL 7), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

"Nestrankarska" politika.
Mali trgovci v Detroitu protestirajo proti Fordu.
Stavka premogarjev in položaj na poljih mehkega premoga.
162 premogarjev ubitih meseca februarja.
Profesor Lovett za Debsovo spominsko radio postajo.
"Kikanje", ki je brez pomena (Anton Jurca).

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Vprašanje Slovenskega doma v Detroitu.
Dva važna predavanja v klubu št. 1 JSZ.
Važno za člane kluba št. 27 v Clevelandu.
Dopis iz krajnskega vrha v Penni.
Bingeljski "napredni" prapor.
Domača zabava pevskega zbora "Sava".
Veselica društva "Slovenski dom".

Prispevki za prvomajsko številko "Proletarca".
Priredbe klubov JSZ.

NAŠI ODRI.

Cankarjevi "Hlapci" na milwauškem odru.
"Pri belem konjičku" v Sheboyganu.
Koncert "Zarje" v Clevelandu.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Vičipci.
Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo.
\$10,000,000 za borbo proti koruznemu kukcu.
Hrvatski sokolski dom v St. Louisu.
Čuličev koncert v Detroitu.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

Revija, kakršna izide med nami samo enkrat na leto.

PRVOMAJSKA ŠTEVILKA "Proletarca" je revija, ki nima primere v jugoslovanski književnosti. Sarajevski "Glas Slobode" je lansko leto pisal, da so take prvomajske publikacije v delavskem gibanju, kakršna je prvomajska številka Proletarca, redkost. Povsod je dobila odobravanje in priznanje, in lanska je bila omenjena v raznih listih v Jugoslaviji, med njimi tudi v eni priznani leposlovni reviji.

Letošnja prvomajska številka Proletarca ne bo zastajala za prejšnjimi, ker je naše načelo tudi v tem oziru, da se mora vsaka stvar, ki je vredna življenja, izboljševati. Ilustrirana bo kakor še nobena doslej, in vsebovala bo spise ameriških in drugih sodelavnikov.

Stane posamezen izvod 25c, za inozemstvo 30c. Nadalje: 10 iztisov, \$2.30; 25 iztisov, \$5.50; 50 iztisov, \$9.50; 100 iztisov, \$17; 250 iztisov, \$37.50; 500 iztisov, \$65; 1000 iztisov, \$100. Vsak klub, vsako napredno društvo in vsak posameznik naj jih naroči kolikor more in jih ali razproda ali pa razdeli med one ki te številke ne bodo sami naročili. Zelo važno je, da naročite vsaki vsaj en izvod komu v Jugoslaviji. Velika cirkulacija prvomajske številke Proletarca v Jugoslaviji bi pripomogla, da bi drug drugega boljše poznali, ker bodo čitatelji tam videli, kakšne so naše aktivnosti tukaj.

Od naročnikov pričakujemo, da pošlje vsaki za izenačenje naročnine kakih 20c bodisi v znamkah, ali pa zaeno s kakšno drugo vsoto v poštni nakaznici ali bančnem čeku. Mnogi so to dosedaj že storili, a velika večina se ni še odzvala. Prvomajsko številko dobe vsi stalni naročniki. Za posamezen izvod plačajo le nekaj nad 5c, nas pa stane okrog 25c in da jo moremo izdati, nam pomagajo oglasi in pa prostovoljni prispevki ter sodelavniki, kateri pišejo ne da bi jim dali kakšno odškodnino. Storite svoje tudi vi, kajti Proletarec je list, ki sloni na sodelovanju vseh listih, ki se zavedajo njegove važnosti.

Ako do sedaj naročila še niste poslali, storite to takoj. Kdor ima kakšne oglase za to številko, naj ne odlašaj z njimi, ker jih je treba urediti in poslati tiskarni. Prvomajska številka bo izšla ob času, tako da jo dobe vsi še pred 1. majem. Prvi maj bo v nedeljo, dan raznih sej in priredb, torej lepa prilika, da razpečamo lahko par tisoč izvodov več kakor druga leta.

Naprej za čimvečjo in čimlepšo prvomajsko številko Proletarca!

PROLETAREC

Glasiło Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1021.

CHICAGO, ILL., 7. APRILA, (APRIL 7), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

“NESTRANKARSKA” POLITIKA.

Politične oblasti s kompanijami proti U. M. W. v W. Virginiji.

V čikaških “Daily News” priobčuje Carrol Binder članke o stavkovni situaciji na poljih mehkega premoga, in v enemu je omenil West Virginijo, kjer je U.M.W. of A. potrošila že precej milijonov dolarjev, da organizira westvirginske premogarje — a uspeh je neznaten. “Premogovniške kompanije v W. Virginiji,” piše Binder, “zatro prizadevanja unije s sodelovanjem civilnih oblasti . . .”

Politične oblasti v W. Va. so torej na strani kompanij in jim pomagajo zatirati unijo, preganjajo njene organizatorje, in zapirajo rudarje, ako pokažejo, da so lojalnejši sebi in svojim interesom kakor pa kompaniji. Za socialiste to ni novo razodetje. Organizatorji in vsi vodilni člani premogarske unije vedo to ravno tako dobro kakor socialisti. A vzlic temu so za “nestrankarsko” politiko.

Demokratsko in republikansko “nestrankarstvo”.

Kadar unijski odborniki zagovarjajo “nestrankarsko” politiko, govore vedno kot demokratje ali pa republikanci. Odvisno je, h kateri stranki se prištevajo. To po njihovem mnenju ni “strankarstvo”. Strankarstvo pa je, ako bi agitirali za socialistično stranko. Če “indorsirajo” in agitirajo za demokratske ali republikanske kandidate, pravijo temu “nestrankarska taktika”. Če delavec na seji unije agitira za socialistično, torej za delavsko stranko, tedaj “nestrankarji” skupno zavpijejo, “ne uvajajte politike v unijo!”

Ako bi imelo delavstvo v W. Va. močno delavsko stranko, razširjeno časopisje, zastopstva v okrajnih in občinskih svetih ter v legislaturi, mar bi bilo uniji treba potrošiti več milijonov dolarjev za — neuspeh? Če bi ameriško delavstvo ne zametavalo delavske politike kakor jo, bi bila situacija za stavkujoče premogarje veliko lažja kot je. Delavstvo se ne more boriti z uspehom na industrialnem polju, ako se predaja na milost in nemilost na političnem. Osemdeset odstotkov ameriških delavcev je neorganiziranih.

Delavstvo vseh ameriških velikih industrij je neorganizirano. In če se tu ali tam poskusi pridobiti te množice za unije, so politične oblasti takoj na strani kompanij ter proti unijam. Šibkost ameriškega unijskega gibanja je v največji meri zapopadena v njegovem zametavanju delavske politične akcije.

Unijski voditelji v “nestrankarski” politiki.

V Chicagu so se vršile zadnji torek županske volitve. Volilna kampanja je bila kričava in skrajno histerična. Ljudje so se pričkali vse povsod po prostranem mestu, dokazovali drug drugemu s pestmi in drugače, kdo da je boljši kandidat za župana, kdo da je večji kruk in kdo je “večji prijatelj delavcev”. Tudi vera je imela opravka, plemenske razlike, polit in pa seveda vprašanje alkoholnih pijač.

Listi so prinašali dan za dnem cele strani plačanih agitacijskih oglasov. “Unijski” voditelji so se izrekli za demokrata Deverja in ga proglasili za največjega prijatelja delavcev. To je “nestrankarska” politična taktika.

Druga skupina “unijskih” voditeljev je v velikem oglasu v vseh vodilnih dnevnikih v Chicagu naznanila, da je resničen prijatelj delavstva republikanski kandidat Thompson, za katerim stoji 99% unijskih delavcev v drugem največjem ameriškem mestu. Tudi to je “nestrankarska” taktika. In potem zopet Deverjevi “unijski” voditelji: “Vse čikaško delavstvo, z malimi izjemami, je za ponovno izvolitev Deverja.” Thompsonovi “unijski” voditelji so odgovorili na to trditev sledeče: “Deverjevi ‘unijski voditelji’ so vsi na plačilni listi sedanje administracije mesta Chicago in morajo v interesu svojih služb agitirati za korumpirano mašino, katera jih plača.” In tako dalje.

Dva imena, ena stranka — eni in isti gospodarji nad obema.

A delavci, ki to čitajo, vseeno ne zapopadejo, da so žoga v rokah ENE SAME stranke, ki se z njimi igra sebi v korist in njim v škodo. Vzrok, čemu kapitalistični interesi podpirajo take volilne borbe pod firmo dveh kapitalističnih

strank, je edino ta, da je to najcenejši način za varanje delavcev v politiki. Zainteresirajo jih v volilne agitacije demokratske in republikanske stranke tako zelo, da ne morejo misliti na svojo politiko, na svoje interese in na svoje—poštenje.

Ameriška politika je resnično "nestrankarska", toda je kapitalistična. Za Deverja v Chicagu so agitirali mnogi "vodilni" republikanci, in za Thompsona je agitiral marsikakšen demokrat. Stroške pa so plačali obema eni in isti interesi. Enako je v času predsedniških volitev. Dva kandidata — ena stranka. Dve konvenciji, eno vodstvo.

Unijski voditelji mnogō greše, ker so udinjani tej "nestrankarski" stranki. Ameriško delavstvo ne greši nič manj kot njegovi "unijski voditelji", ker je celo bolj "nestrankarsko" kakor pa voditelji unij. Ti grehi se nad ljudstvom maščujejo in pride čas, ko jih bo treba še dražje plačati.

***

Detroiti trgovci protestirajo proti Fordu.

Svoječasno je Fordova avtomobilaska firma v Detroitu ustanovila v svojih tvornicah prodajalne, v katerih se dobi vse, kar človek potrebuje: živila, obleke, obuvala, razne leke itd. Pravico kupovati v njih so imeli samo Fordovi delavci. Ker so prodajale blago ceneje kot drugi trgovci, so se jim ponudili za odjemalce tudi taki, ki niso uslužbeni pri Fordu. Pomagali so si na ta način, da je dal kak Fordov delavec prijatelju, ki je delal drugje, svojo številko, s katero je prodajalce "prepričal", da je uslužben v Fordovih tovarnah.

Vzrok, ki je Forda napotil, da je ustanovil te trgovine, je baje sledeči: V času, ko je svojim delavcem povišal plačo na \$5, so trgovci v obližju Fordovih tovarnen poskočili s cenami. Henryja je to ujezilo, pa jim je "zasolil" s svojimi trgovinami. To samo na sebi še ne bi bilo tako hudo. Česar ne morejo preboleti je, da jim je z njim nemogoče konkurirati. Fordove trgovine v Detroitu so imele prošlo leto okrog \$12.000.000 prometa, dobička pa so napravile približno \$400.000, in to vzlic temu, da prodajajo blago ceneje kot drugi trgovci.

Mali trgovci, pa tudi ravnatelji department trgovin, so se bolj in bolj jezili. Okrog 4.500 mesnic in grocerijskih štacun v Detroitu je začutilo na sebi Fordovo konkurenco. Poslali so k Henryju deputacijo, in protestirali. Henry pa je v odgovor baje poklical glavnega ravnatelja svojih trgovin, in ga vprašal, če so v stanju, da se jih lahko že naslednje jutro otvori vsem, ne samo Fordovim delavcem. Ravnatelj mu je odgovoril pritrjevalno, in drugo jutro so bile Fordove trgovine odprte za vsakega. To je bilo pred dobrimi petimi meseci.

Detroiti trgovci so se obrnili za moralno pomoč na skupine malih trgovcev v drugih mestih, in apelirali so na veletrgovine, ki prodajajo blago na debelo, in na tovarne za obuvala in obleke, da naj ne zalagajo več Fordovih trgovin. Zadruga se bi mogoče dalo zbiti na ta način, a ne Forda. Tovarnarji in veletgovci so o tej sugestiji premišljevali in zaključili: Če mu zapremo vrata, bo zgradil svoje tovarne in bo sam izdeloval blago — morda še ceneje kakor mi. Najboljše bo, da mu tudi v bodoče prodamo kolikor hoče.

Missouri Retail Grocers' and Merchants' association (zveza trgovcev, ki prodajajo blago na drobno) pa je bila bolj energična v svojem sklepu. Poslala je Henryju protest, v katerem pravi:

"Med neodvisnimi trgovci, posebno med groceristi in mesarji v St. Louisu in drugod v Missouriju je zavlada velika nejevolja napram Fordovi družbi, ker operira v Detroitu svoje grocerije in mesnice . . . Čemu Vi, Mr. Ford, ki imate toliko božjega blagoslova in ste si pridobili velika bogastva, poskušate spraviti iz trgovin s kakršnimi se vi do poslednje dobe niste pečali, ljudi, ki tega ne zaslužijo . . . ?"

Fordove trgovine ne razvažajo blaga, in ga ne dajejo na upanje. Njihovo geslo je "cash and carry". Pismo omenjene zveze vprašuje: Ali naj vas posnemamo? Danes ima vsak grocerist in mesar truck, večinoma Fordovega izdelka. Če bi se trgovci in mesarji zakleli, — ne kupimo ničesar iz Fordovih tovarnen, ali bi to Fordu koristilo?

Po raznih protestih od strani malih trgovcev se je Ford udal in jim obljubil, da bo v bodoče prodajal samo svojim delavcem. To pomeni, da njegove trgovine ne bodo odprte splošnemu občinstvu, ampak samo onim, ki delajo v njegovih tovarnah in pisarnah.

Fordova kompanija ni edina, ki ima take trgovine. Je pa morda edina v tem, če poročila ne lažejo, da prodaja odjemalcem najboljše blago po najnižjih mogočih cenah. V raznih malih mestih, kjer je "kompanija" gospodar vsega kraja, so ljudje prisiljeni kupovati v "kompanijskih štorih". Razpolagajo z njimi navadno glavni uradniki, ki dobe na ta način priliko "nekaj postrani zaslužiti".

V ostalem — malih trgovcev ne reši nobena stvar pred trustjaniziranjem trgovine. Tisoče in tisoče trgovin špecarijskega blaga, konserv, mesnin itd., tisoče in tisoče tobakaren, trgovin z mešanim blagom in drugih je že last velikih kompanij, ki operirajo po istem pravilu trustjanizma kakor jeklarski trust, Standard Oil itd.

Velike department trgovine v mestih so napravile med male trgovce zarez, ki jih ni mogoče zaceliti. Pozneje so prišle v zunanje dele mest še "chain" trgovine, in tekma je postala še hujša. Mali trgovci so danes večinoma samo še

agentje trgovin na debelo; delati morajo od jutra do poznega večera. Denar, ki ga "napravijo", je trdo zaslužen, marsikdo pa je ob vse, kar je vložil v trgovino, a trgovinski promet se vzlic temu veča in veča. Tudi firme, kakor je npr. Sears, Roebuck & Co., katera je dolgo let pošiljala blago samo potom poštinih naročil, je pričela odpirati trgovine v Chicagu in drugih mestih. To so kombinacije, ki razpolagajo ne samo z enim milijonom, ampak s petdesetimi, sto in celo z več sto milijoni. Tak je ekonomski razvoj. Napredek ekonomije je v koncentrirani produkciji, v masni produkciji, v izboljšavanju tehnike, ki je logična zahteva tega načina produkcije in distribucije. Edina hiba v vsej stvari je profit. Kapitalizem producira radi profita. Kadar ga ni, tedaj jo ustavi. Socializem ne bo razdril centralizirane produkcije in distribucije, pač pa jo bo še bolj centraliziral. Ker bo odpravil profit, bo imelo ljudstvo od nje resnične koristi.

***

Stavka premogarjev in položaj na poljih mehkega premoga.

Stavka premogarjev na poljih mehkega premoga, ki se je pričela dne 1. aprila, se še ni razvila v toliko, da bi bilo mogoče že prve dneve podati jasno sliko. Taktika unijskega vodstva je bila takoj od začetka v tem sporu, da naj se sklene toliko separatnih pogodb z operatorji v posameznih okrajih kolikor največ mogoče, medtem ko se je v prejšnjih borbah unijsko vodstvo držalo pravila, da čimpopolnejše je prekinjen obrat v premogokopni industriji, toliko bolje za unijo. Drugačna situacija je vzrok tej spremembi v taktiki. Glavni vzrok je pač ta, da hoče unija za vsako ceno preprečiti povečanje neunijskih polj, ki so že sedaj toliko obsežna in producirajo toliko premoga, da tvorijo za U. M. W. in s tem za življenske razmere unijskih premogarjev resnično nevarnost.

Začasne pogodbe po posameznih okrožjih.

John L. Lewis, pred. U. M. W., je stavkovnemu vodstvu unije na seji dne 31. marca v Indianapolisu poročal, da je unija sklenila začasne pogodbe z operatorji v distriktu št. 2, centralna Pennsylvanija; št. 10, Washington; št. 22, Wyoming; št. 24, Michigan; št. 27, Montana. V času, ko je podal to poročilo, so bila v teku pogajanja za separatne začasne pogodbe med unijo in operatorji tudi v distriktu št. 13, Iowa, kjer se je večina operatorjev izrekla proti sporazumu, 33 neodvisnih kompanij v istem distriktu pa se je izreklo za nadaljevanje obrata na podlagi sedanje pogodbe, dokler ne bo sklenjena nova splošna pogodba. Dejal je, da bo dosežen zača-

sen sporazum v istem smislu najbrž tudi v distriktu št. 14, ki vključuje Kansas; nadalje v distriktu št. 21, Oklahoma in Arkansas, ter v distriktu št. 25, Missouri.

Vse te pogodbe bazirajo na sporazumu, da ostane v veljavi jacksonvillska pogodba, katera je potekla 1. aprila, dokler ne bo unija sklenila novo pogodbo s premogovniškimi družbami v vodilnih distriktih (Illinois, Indiana, Ohio in zapadna Pennsylvanija).

Operatorji insistirajo na znižanje plač.

Illinoiski operatorji so na svojem sestanku podali za javnost izjavo, v kateri pravijo, da so pripravljene sprejeti vsak čas pogodbo z unijo, toda pristati mora v znižanje plač, da jim bo omogočeno konkurirati s kompanijami v W. Va. in v drugih krajih, v katerih unija ni priznana in so plače rudarjev precej nižje kot pa v unijskih okrožjih.

V Illinoisu bi kompanije ne mogle obratovati s stavkokazi, ker jim to onemogoča zakon, ki določa, da smejo delati v Illinoisu samo izučeni rudarji. Bil je sprejet v času, ko je izgledalo da se bo illinoisko delavstvo oklenilo svoje stranke in obrnilo hrbet republikanski in demokratski. "Delavski prijatelji" v starih strankah so takrat glasovali za marsikakšno predlogo, ki jim ni bila povsem pogodu, samo da dokažejo svoje prijateljstvo do ljudstva. Ako bi imele tako postavbo vse države, bi imela unija zelo lahko stališče in bitke bi bile za premogarje kmału dobljene.

Pittsburgh Coal Company v borbi proti premogarjem.

Ena najsovražnejših družb v tej borbi proti rudarjem je Pittsburgh Coal Co., ki je prelomila pogodbo z unijo mesece poprej predno je potekla. Povsod, kjer je naznanila da bo v bodoče obratovala svoje rove po pravilu odprte delavnice, so unijski rudarji pustili delo in so ostali na stavki. Med njimi je mnogo Slovencev. Rove ima največ v zapadni Pennsylvaniji. Poročajo, da je ta družba v času od kar operira s stavkokazi napravila že nad \$2,280,000 deficita, toda njeno vodstvo je baje odločno za borbo proti uniji do konca. Vsekakor je borba proti uniji za kompanije draga stvar, kar dokazuje Pittsburgh Coal kompanija, in če delavstvo končno zgubi, bo moralo plačati z znižanimi plačami in drugimi neugodnostmi vse take stroške. Kompanije so proti uniji v interesu svojega profita, in premogarji bi morali biti STOODSTOTNO IN VSEPOVSOD ZA UNIJO V SVOJEM INTERESU.

Sistematična propaganda proti uniji premogarjev je v časopisju že v teku. Pred 1. aprilom je imela namen omalovaževati unijo in zagotavljati "javno mnenje", da premoga ne bo primanjkovalo, vsaj nekaj mesecev ne. Potem se je poslužila člankov in kartunov, v katerih slika, kako operatorji in unija skupaj sujejo ubogo

“publiko” ter v njen “coal bucket”. To je stara metoda, ki je svoječasno zelo apelirala na prebivalstvo mest izven premogovih okrožij.

“Pol milijona dolarjev iz Rusije za ameriške premogarje”.

Dne 3. aprila je imel znani newyorški dnevnik Times poročilo iz Londona, v katerem pravi, da je tretja internacionala v Moskvi naklonila ameriškim premogarjem pol milijona dolarjev podpore. To vest so ponatisnili tudi drugi dnevniki in nekateri so jih naslednji dan komentirali z običajnimi frazami o komunističnemu bavnavu. Ni verjetno, da je poročilo resnično, ker bi vodstvo U.M.W. vsak prispevek tretje internacionale odločno zavrnilo, če pa bi ga slednja dala svoji stranki v tej deželi, bi z njim in s svojimi agitatorji povzročila med premogarji oziroma njihovih uniji še več škode kot jo je že.

Posebno premogarji se morajo v sedanji borbi varovati, da ne nasedejo v nobenem okraju intrigam in propagandi, ki ima morda prijazno lice, pod njeno masko pa se skrivajo interesi, katerih cilj je uničenje unije premogarjev in uvedba odprte delavnice v premogovo industrijo.

Čulićev koncert v Detroitu.

Poznani hrvatski baritonist Mate Čulić Dragoni bo nastopil v Detroitu dne 10. aprila v Orchestra Hall na Woodward Ave. in Parson. Prične se ob 8. zvečer. G. Čulić je študiral na glasbenem konservatoriju v Bologni v Italiji in pel na koncertih in v italijanskih opernih gledališčih deset let. Njegov prvi javni nastop je bil v operi *Pagliacci* in je sijajno uspel. Potem je pel v operah *Aida*, *Il Trovatore* in drugih v Florenci, Benetkah, Turinu, Neapolu, Milanu, Rimu, Trstu in drugih italijanskih mestih. Izven Italije je pel na koncertih in v operah v Bruselju, Amsterdamu, Hagu, Rotterdamu in na Korziki. V Jugoslaviji je pel v Zagrebu, Sušaku, Splitu in Beogradu. Mate Čulić Dragoni je po rodu Dalmatinec. V Ameriko je prišel pred blizu petimi meseci. Njegov prvi nastop je bil v Chicagu, kjer je imel koncert v Eighth Street teatru. Gledališče je bilo napolnjeno, in uspeh velik. Kritiki vseh čikaških dnevnikov (*Tribune*, *Examiner*, *Evening Journal*, *Evening Post*) so se pohvalno izrekli o našem pevcu, in naravno, da je očaral posebno jugoslovansko občinstvo v Chicagu, ker mu je dal več kot pa je pričakovalo.

Vstopnina na detroitski koncert je \$1.10, \$1.65 in \$2.20. V predprodaji se dobe v uradih raznih naših organizacij in pri blagajni v Orchestra Hall.

Da bo koncert tudi od strani udeležencev uspeh, za to so se zavzele organizacije kot so, Jugoslovanski Prosvjetni Savez, hrvatski pevski zbor “Slavulj”, slovenski pevski zbor “Ljubljanski vrh”, Srbski pevski zbor, društvo številka 54, št. 351 in št. 518 HBZ., Hrvatski odsek Cosmopolitan kluba, društvo št. 28 SHZ., druš. št. 30 in 45 Srpskog Saveza Sloboda, druš. št. 121 in 518 SNPJ., srbsko samostojno podpor. druš. Beograd, jugoslovanski Sokol in Srbsko domsko društvo, Predsednik odbora je Milan Kirin.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

X.

Drugo jutro je življenje zopet teklo po starem. Delo ni obstalo. Visoki dimniki so še vedno bruhalo iz sebe črne megle in nič se ni spremenilo, četudi so vsa srca s tesnobo pričakovala sprememb.

Gosta megla je zakrivala mesto in še tema je bila, ko so prihajali rudarji iz rovov. Oddelek za oddelkom. Iz navpičnih rovov so jih vzdigovala dvigala in ogromna kolesa teh strojev sta se pošastno vrtela v medli svetlobi svetilk. Rudarske jamšarice so migljale v skupinah, ki so se premikale k nizkim stavbam pod strmim hribom. Tiho in naglo so hodili rudarji po tirih. Tu pa tam je skočila iz prs kletev in zamolkel vzdih, sedaj pretrgan kašelj in zehanje. Roke so tiščali v žepih, ramene so skrčili in potegnili do brade. Telesa so trepetala od mraza in šklepetali so z zobmi.

Ko so stopali v dolga, pritlična poslopja, se jim je temnilo pred gorečimi žarnicami. Objela jih je vlažna toplota kopalnic in slastno so se raztegovali posedajoč na klopi. Oddelek za oddelkom je odhajal v kopalnico. Izpod stropa je pršila topla voda in težko so vsi pričakovali, da se vržejo pod curke in si operejo črno kožo, na kateri se je držala debela plast prsti in prahu.

Naglo so zmetali raz sebe mokre cunje. Planili so v vodo in sopar jih je ovil. Po kanalu se je odtekala črna in mastna brozga.

Naga telesa so odskakovala v prijetnosti toplote in ni bilo slišati drugega, kakor udarce dlani po mokri koži. Nekateri so imeli belo in prosojno kožo in modrikaste žile so šile iz nje. Drugi so imeli temno polt in napete mišice po udih. Bili so med njimi mladeniči kakor otroci, bili so orjaki, in so bili starci z udrtimi prsmi z velikimi, lopatastimi rokami. Njihove kamenite dlani so drgnile po izbočenih kosteh in mahadravi koži ohlapnega trebuha.

Toda že je pritiskala druga gruča nestrpnih, ki so stali nagi ob strani. Neradi so oni stopili iz vode in z veliko nevoljo so metali na sebe svoje mokre cunje. Zopet jih je zeblo.

Zunaj so se razleteli na vse strani. Po bližnicah, po tirih v svoje naselbine, drugi mimo tovarn, ki so stale pred mestom. Stroji kemičnih tovarn in strojarn, parnih mlinov in sijlivarn jih je spremljal na dom. Mnoge je čakal doma čeber z gorko vodo, mnogi so se zvrnili takoj na slamnjače in zaspali.

Abram in več drugih rudarjev je šlo po tiru v svojo kolonijo. Nobenemu se ni ljubilo govoriti. Nočno delo izmozga človeka. Udje so

trudni in misli so zaspane. Edina misel, ki še bedi, je ona na počitek.

Ko je stopil v kuhinjo, je bil čaj že na mizi in iz škafa se je kadila vroča voda. Pavla se ga je razveselila, kakor vedno, zakaj delo v jamah je bilo nevarno. Šla je v sobo in počakala tam.

Abram se je slekel in okopal. Potem se je oblekel v sveže perilo, se vsedel za mizo in jo poklical.

— Sedaj pa le, Pavla!

V sobi je bilo vse tiho.

— No! Čaj bo mrzel.

Odprl je vrata in pogledal. Slonela je čez mizo in ihtela. Začuden jo je opazoval.

— Kaj ti je, Pavla?

Še silneje je zaihtela.

— Pavla . . .

Obrisala si je solze in je vstala.

— Pojdiva v kuhinjo! Povem vam.

Vsedla se je na klop. Videl je oče, da so njene oči prečule noč, da so lica bolj bleda, kakor druge dni. Zaskrbelo ga je.

— Kar povej! Kaj je?

— Oče — — — jaz ne vem kaj bo z menoj. To življenje je strašno . . .

— Ali si bolna?

— Mogoče. Toda ne zaradi tega — zato ne jokam. Povesila je oči in siloma je zadrževala solze.

Abram je prosil. Ona pa je govorila.

— Vse se mi zdi, kakor da ni resnično. Ali čutim, je resnično! In je tako nerazumljivo — kakor uganka. Ali me boste razumeli oče, če vam povem?

— Pavla, je dejal, mislim, da te bom razumel. In verjemi, tudi tebi bo lažje, če se razodeneš.

— Ljubim ga, je odgovorila Pavla in so bese sede kakor preplašeni ptički zleteli pod strop in so frfotale v prostoru. Ustrašila se je tihote in je jeknila: O, kaka nesmisel!

— Kaj misliš s tem, jo je vprašal oče. Kdo je tisti, ki ga ljubiš? Zakaj jokaš? Če ga ljubiš — čemu žaluješ?

Pogledala je očeta in izpregovorila težko:

— Klingerja — — — Več ni mogla. Grlo se ji je stisnilo in je odrevenela od resnice.

Abram se je zdrznil. Pobledele je. Bal se je zanjo, ki je bila slabotna in bolehnata, ker je vedel, da so srčne muke strašne. Gledal je svojo hčer, je vzdihnil in ni mogel spregovoriti. Saj bi! Ali kaj — kaj ji naj pove, da jo potolaži. Pa je Pavla prva spregovorila.

— Nič ne pomaga oče. Sama vem, da je vse to samo bolečina in nič več. Če jo prebolim bom — srečna, če ne — Ah, saj si ne morem pomagati!

— To je velika bolečina! Ali ti morem pomagati?

— Ne morete, oče! Saj vem, da bi mi radi — ali to je življenje. To je naše uboge življe-

nje: včasih jasno in razumljivo, včasih temno in mučno. Toda saj nisem hotela — Samo je prišlo . . . potem ko sem dvakrat videla njegov obraz.

— Pozabi! sem ti mislil reči sedajle, jo je žalostno prekinil oče, pa bi neumnost zinil. O, vem! To je ljubezen. To je hudo. Tega ne pozabiš kmalu, ubožica.

Ves truden je vstal in šel v sobo. Predno je zaprl vrata jo je še enkrat pogledal. Njegove oči so v svitu žarnic mokro zableščale.

Tako pride ljubezen. Skrivnostno življenje našega srca. Včasih s srečo in pozabljenjem — včasih z bolečino in odprto rano.

XI.

Tisto jutro se je pripeljal Horwath domov. Vsedel se je v kočijo, ki ga je čakala pred kolodvorom in v desetih minutah je bil doma. Ko je pogledal skozi okno na razsvetljene etaže, kjer so se pehali majhni rudniški vlaki je pokimal z glavo in dejal sam sebi:

— Štiri, še dve uri dela. Potem počitek in zmaga!

Vlegel se je in zaspal. Bil si je tako svest stavke, da niti vprašal ni nikoga o poteku pogajanj.

Ob osmih zjutraj ga je klical zvonec pri telefonu. Ves zaspan in vrtoglav je zlezal iz postelje, poiskal copate in stopil v delavnico.

— Zakaj mi ne dajo miru niti danes, ko ni nobenega dela, je klel in zaklical v trobilo:

— Halo! Kdo kliče?

— Čistilnica! Inženjer Marn. Vodna cev je počila.

— Kdaj?

— Ravnokar.

— Zakaj pa niste ustavili stroje? Je kaj delavcev tam?

— Ne razumem vas. Stroji so v teku in vsi delavci so tukaj.

— Kaj ne stavkajo?

— Ne! — kaj naj napravim?

Spreletelo ga je. Torej ne stavkajo? Držal je slušalo v rokah in je pozabil odgovoriti.

— Kaj naj ukrenem? se je še enkrat oglasilo iz slušala.

— Kar veste in znate, je zavpil in skočil k oknu. Odgrnil je zaveso in zaškrtal.

— Delajo — — Zbali so se nas! O, da me ni bilo tu! Kakšna prilika, da bi jim zamašil črne gobce! Vragi, vragi — — —

(Dalje prihodnjik.)

***

PRVOMAJSKA ŠTEVILKA "PROLETARCA".

Ena najlepših jugoslovanskih publikacij, bilo v Ameriki, Jugoslaviji ali drugod, je prvomajska številka "Proletarca". Naročite jo kolikor mogoče in poskrbite, da pride med delavce, katerim je namenjena.

“Kikanje”, ki je brez pomena.

Anton Jurca, Detroit, Mich.

(Konec.)

Ti pa, ki samo kikaš, ukazovalno vprašuješ: Kaj ste socialisti že napravili? Veliko, sem rekel. In bi napravili veliko več, če ne bi bilo med delavstvom toliko hlapcev in neznačajev. Tisti stotisoči in milijoni, ki gledate ob strani — vaša je krivda, ako ne gremo hitreje naprej. Vi niste gonilna sila. Vi ste vagoni, ki jih vleče lokomotiva naprej. Kako bi bilo, če bi lokomotiva rekla vagonom, naj oni vlečejo? Vlak se ne bi ganil nikamor. Socialistični pokret je lokomotiva, ki vleče vagon — delavske mase — naprej po potu razvoja v družbo, ki bo vredna človeka.

Socializem ni stvar, ki se jo lahko naroči v restavracijah. Kdor ga hoče poznati, se mora poglobiti v njegove nauke. In delati mora praktično. Ob enem se mora zavedati, da je socializem sistem sodelovanja v prid celote.

Ti pa kikaš in govoriš, kakor da veš o socializmu vse kar je vedeti treba. Če pa bi ti res vedel, bi bil v vrstah ki se bore za družbo kakršno zastopa. Dokler mu boš nasprotoval, govori iz tebe gospodarjev razum, ne tvoj.

Razdeljeni smo v dva dela: V posedujočega in neposedujočega. Tisti, ki imajo plačane hiše, nekaj denarja, dobrodocho štacuno itd., so smatrani za srednji razred. A srednji razred se v vsaki ekonomski krizi spremeni v toliko, da med njim in proletarskim ni več razlike. Faktično sta torej samo dva družbena razreda: Kapitalistični in delavski. Prvi je maloštevilen, a poseduje večino bogastev. Premožanje nekaterih njegovih posameznikov je cenjeno na milijardo in več.

Na drugi strani si ti. Imaš delo in plačo. Izgubiš delo, pa si ob plačo. Tekoš od tovarne do tovarne, od rova do rova, iz mesta v mesto. Delo iščeš. Svoje roke, svojo fizično in umsko moč prodajaš. Imel si nekaj prihrankov, poidejo ti. In kikaš. A socialist le nočeš biti. Sedaj ni gospodsko biti socialist, ker smo v znamenju “prosperitete”.

Morda si eden tistih, ki je že “davno” spoznal, da socialisti ne bodo nikoli ničesar dosegli. Ti si boljši od njih. Si za revolucijo. Samo s silo bo kaj. Po deželi hodijo propagatorji tega “novega” evangelija (je star kakor človek), in oznanjajo “silo”, pri tem pa mislijo, da njim ne bo treba iti na barikade. So za silo, a revolucijo naj izvedejo drugi. Kateri “drugi”? Kar preko noči se je oglašil med vami kdo, ki je sila “lepo govoril” za delavstvo. “Da, ta, ta ti pove, tako je treba, kakor v Rusiji.” Kdo pa je tisti, ki je tako lepo govoril? Vprašuješ, in nihče ne ve. Prišel je — vrag vedi od kod. Pride naokrog vsaki teden, če ne on pa kak drug enak revolucionar. Vsi govore navdušeno, vsi pomagajo kikatati. Zinovjev, kateremu so izpodbili prestol v takozvani kominterni, je veliko pripomogel, da so taki “revolucionarji” po svetu mogoči. V borbi jih ne vidite, razun v kolikor se bore za zrušenje socialističnega gibanja, za oslabiljenje delavskih organizacij, in za netenje sovraštva med delavci.

Poglejte med nami. Pristopajo v društva te ali one podporne organizacije, da v njih intrigirajo. Snujejo razne “progresivne” bloke, da vjamejo naivne ljudi. A tistim, ki hočejo delati za napredek, mečejo

ovire. Sredstev ne izbirajo. Tudi besed ne. Vse jim je dobro, samo da je v interesu “revolucije”.

Ignorance je preveč, pa razuma premalo. Človek kika, a ne ve, kako bi si pomagal. Sliši, kako se oni na shodu duša za “prelivanje krvi”, za silo, pa je tudi on “za to”, da se “nekaj” začne. A da bi se učil, da bi poskušal organizirano delati in si izboljšati svoj položaj — tega ne. V življenjskih manirah in potrebah je starokopitnen, svet pa gre svoja pota, in starokopitnež ni zadovoljen. Če je bil včeraj klerikalec, je danes že pripravljen spremeniti ime v “komunista”, samo da je njegovo zabavljanje proti socialističnemu pokretu “v duhu časa”.

Znano je vam še, kako so do pred par leti “čisti” prisegali, da se ne motijo in naglašali svoje “edino prave reči”. Ker so bili v zmotah na vseh koncih in krajih, so se pričeli kregati med seboj in izključevati drug drugega, zmerjajo se s provokatorji, kontrarevolucionarji itd., zapeljani pristaši pa čakajo, kedaj jim namesto izključenega pokažejo novega “papeža”. A če bi delavec bil pameten, bi se poglobil v gospodarske probleme, zanimal se bi za ekonomski razvoj, čital dela priznanih mislecev, in bi spoznal, da je pot prenavljanja neprekidna, da gre skozi svoje stopnje, da je združena z borbami, in da štejejo v borbah samo aktivne skupine, zasluga za pridobitve socialnega značaja pa gre samo onim, ki se bore in delajo konstruktivno.

Človek je zmotljiv, zato so tudi njegove organizacije zmotljive. Uči se iz zmot in napak, ki jih dela. Popravlja svoje teorije in najdbe. Zavračati je pričel vero takoj, ko mu je znanost odkrila resnice. Socialistična stranka je organizacija ljudi. Ne trdi, da je nezmotljiva, niti ne, da je, kajti pametnim ljudem tega ni treba. Trdi pa, da je njen program in njena taktika produkt dela in borbe desetletij, in da sloni na znanstvenih resnicah. V tem je med njo in med gotovimi strujami, ki operirajo med delavstvom pod masko “edino pravega marksizma” ter “čistega revolucionarstva” velika razlika. Socialistična stranka se ne udaja iluzijam in utopijam. Zato je bilo socialistično gibanje v stanju prestati vse boje in je napredovalo, medtem ko so “čista” in “edino prava” gibanja ter stranke že vse v pozabljenju, razun novejših, ki pa so tudi na potu navzdol, najsibo v tej ali v drugih deželah.

Povprečen človek trpi pred vsem na pomankanju znanja. Pridejo okrog “učitelji” in ga nauče — zmerjati. “Socijapatriota”, “izdacijska” itd., itd. Na ta način nam je delo ovirano. Kdo je kriv, da se namesto pametnih diskuzij in razprav urivajo v delavske vrste strašni frakcijski boji? “Voditelji”, toda kateri? Mar oni, ki so že leta in leta v borbi in propagirajo solidarnost ter delajo zanjo, ali oni, ki so se pojavili šele pred nekaj leti, razbili delavsko enotnost, in nato zagnali huronski krik za “enotno fronto”? Spomnite se, poglejte nekoliko nazaj, in naredite komentar sami.

Vedno je nam v napatje fakt, da tepe delavske mase nevednost. Če bi te ne bilo, bi hujskači ne mogli ničesar opraviti. Delavstvo bi jim obrnilo hrbet s prezirrom. Sedaj jih marsikdo posluša in jim sledi ter pomaga.

Sistem, ki je delavskim interesom škodljiv, sloni na profitu. Naš sovražnik je torej profit, z jasnejšimi besedami, kapitalistični sistem. Če ga hočemo spremeniti, je treba odpraviti vzrok. Vzrok je profit. Namen kapitalistične produkcije je profit. Produkcija pod socializmom bo urejena na podlagi potreb. Pod kapitalizmom se producira dovolj za vse, a vsi nimajo dovolj. Nimajo sredstev, zato ne morejo kupiti

vsega kar rabijo. Pod socializmom bo last producentov vse, kar bodo ustvarili s svojim delom. Zato bo vsega dovolj za vse.

Glasi se zelo enostavno, ali predno preide ta enostavnost v prakso, mora družba dozoreti za sistem kooperacije. Veliko se je že doseglo v tej smeri, a pot je še dolga. "Ekstremisti" imajo sredstvo, ki pot pospeši: "Orožje, pravijo, je tisto, kar nam bo pripomoglo k zmagi."

Karl Marx je zapisal: "Ne boj se orožja, samo da ga znaš porabiti." Naši "čisti" mislijo samo na barikaade in puške, kadar govore o orožju, če pa ga dobe v roke, ga ne znajo porabiti. Recimo, da je mobilizacija, prisilna vojna obveznost, bodo puške in drugo orožje dobili, porabili pa ga bodo kakor jim bo ukazal poveljnik. O tem orožju več ob kakih drugi priliki. So pa tudi druga orožja. Predno si je delavstvo priborilo volilno pravico, je vzelo dolgo let in marsikdo je padel v tem boju. Toda ko je delavstvo to orožje dobilo, ga je večinoma rabilo in ga še rabi tako kakor mu ukazuje gospodar. Naši "čisti" pa pravijo, eto, to je slabost burževne demokracije. V resnici je to slabost delavca, ker ne zna, ali pa noče porabiti orožja, ki ga ima, sebi v prid. Drugo tako sredstvo je organizacija. Brez te je tudi "krvava" revolucija nemogoča. Ni ga jačje-ga orožja, kakor je organizacija. S pomočjo tega sredstva bi bilo svetovno delavstvo lahko sila, ki bi vladam diktiralo notranjo in zunanjo politiko. Sedaj se ga poslužuje samo v majhni meri, toda spoznava njegovo vrednost in v teku let jo bo znalo tudi uveljaviti.

Če hočemo moč organizacije pravilno izrabiti, se moramo zavedati resnice, da je delavski razred celota, da so njegovi interesi enaki in zato je potrebno, da nastopa solidarno. Razdružen v med seboj boreče se frakcije zapravlja energije, ki bi jih moral porabiti v borbi za svoje interese. Dokler se bo delavstvo pustilo zavajati in hujskati, toliko časa bo tako stanje v kakršnem smo sedaj ostalo. Toda če delavstvo vsakemu, ki se mu predstavlja za voditelja, dobro izpraša vest, ter mu pove, da je pripravljeno sodelovati z njim le na podlagi taktike solidarnosti, bo to največji korak v družbo, v kateri bo delavsko ljudstvo odločevalo v prid celote. K tej spremembi v splošnem delavskem gibanju lahko največ pomaga delavsko časopisje. Dasi beleži zgodovina delavskega gibanja frakcijske boje od svojega početka, so bile dobe, v katerih je prišla solidarnost skoro do popolne veljave. Sedanja doba zahteva enotnost delavstva, drugače bo reakcija postala premočna in bo ogrožala mir ter ustvarjala situacijo, v kateri bo nesigurnost edina sigurnost. Delavsko časopisje bi si moralo vzeti za svojo največjo zapoved: Negovanje tolerance. Različna mnenja bi bila lahko izražena ne da se bi pri tem posluževali žaljivih opazk. Takih metod, ki razdvajajo, bi se morali popolnoma ogniti.

Cilj te taktike bi bil, gladiti pota za enotno delavsko gibanje po vsem svetu. — Pred seboj imamo vse polno nujnih problemov, zato nikakor ni umestno, da se bi preveč pečali z različnimi teorijami ter se prerekli radi njih. Nasprotniki delavskih interesov so najbolj veseli nesloge v delavskih vrstah; čemu naj jim delavstvo daje to zabavo, in še celo v svojo škodo?

Brez sporazuma v gibanju svetovnega delavstva ne moremo pričakovati zmage v takem obsegu kakor bi bilo potrebno. Vse naše kikanje je brez pomena, če ne pogledamo tudi okrog sebe in spoznamo, da so glavne ovire našemu napredku med delavstvom samim. O pravilnosti in nepravilnosti taktike te ali one delavske struje, o njihovih napakah in uspehih se lah-

ko razpravlja stvarno, brez strasti. Ko bo dosežena medsebojna zaupnost, bo sledil drug korak: skupne konference, ki bodo brez zavratnih namenov. To morajo biti, drugače bi bila prizadevanja brezuspešna. Uverjen sem, da brez napak ni nobena struja, in da so v vseh pošteni delavci. Razdružuje jih le nerazumevanje in pa zidovi, ki so jih postavili razni učenci v tekmi za vodstvom in oblastjo. So tudi drugi vzroki, a navedel sem te, ki so glavni v tej deželi. Ako se vsi prepri vržejo v koš in uničijo, da ne pridejo nikoli več na dan, bo delavstvo na dobičku, voditelji pa bi tudi ne bili ob krone raditega. Kdor pa misli, da je kronan fanatik in hoče kot tak ostati, je najboljši, da mu delavstvo obrne hrbet ter se z njim več ne ukvarja.

Mnهنje, ki sem ga tu izrazil, ni znak bojazni. Nasprotno. Zavedam se, da je delavstvo močno, in da je celo sposobno trezno presojati položaj, ako se ga enkrat privede do tega. Komur je za delavske interese, deluje za idejo solidarnosti. Komur ni, ta v svoji sebičnosti vztraja pri trditvah in iluzijah, četudi ve, da to kar trdi ne odgovarja dejstvom, niti niso njegove metode izvedljive.

Kot rečeno, za uvajanje tolerance med delavstvo lahko največ stori delavsko časopisje. Žal, da je to šibko, nerazširjeno, in v večnem boju za obstanek. Tudi temu je mnogo kriva nesloga, največ pa seveda brezbržnost delavske raje.

Če se bi delavstvo zavedalo važnosti svojega tiska, bi imelo časopisje ki bi bilo gospodarsko močno in razširjeno, kakor so danes kapitalistični listi. Delavski tisk nas navaja k spoznanju. Širi razredno zavest. Razkriva laži delavstvu sovražnega časopisja. Milijone delavcev je v Zd. državah, listov pa ima proporcno manj kot delavsko gibanje katerekoli druge dežele z razvito industrijo.

Ameriški Slovenci smo v primeri z drugimi priseljenci majhen narod. Imamo pa kopo listov, menda na vsakih par tisoč odraščanih Slovencev po en list, in vsi se bore vsaki na svoj način za eksistenco. Večinoma vsi se razglašajo za delavska glasila. A čemu jih je potem toliko treba?

V teku je kampanja za razširjenje "Proletarca". Potrebno je, nujno potrebno, da mu zgradimo čimvečjo cirkulacijo. Toda, ali se zavedamo naloge v zadostni meri? Čemu je potreba toliko apelov, ako vemo, kaj je naša dolžnost?

Zavzemimo se, ustvarimo razpoloženje, v katerem bo prijetno delati za naš tisk, in imeli bomo velik list z veliko cirkulacijo, ki bo v ponos delavskega gibanja.

Mislite, koliko delavci "kikajo" tudi v tem oziru. Podpirajo kapitalistični tisk in kikajo. Ali jim to v čem koristi? Ne, koristilo pa bi jim, ako bi namesto da "kikajo" porabiti tisti čas za organizacijo in v agitaciji za liste ki so delavski.

Kar se tiče Detroita, je v njemu veliko takega kar bi zaslužilo "kikanje". In verjemite, da ljudje tudi tukaj veliko kikajo. Jaz bi ob tej priliki kaj pisal in pokritiziral, kar se bi nanašalo na celokupno naselbino, pa bom rajše končal. Če človek popravici piše tudi v takih — le ožjih zadevah, tikajoče se naselbine, se "izpostavi zameram", zraven pa si "nakoplje" še osebnih sovražnikov, ne da bi jih iskal, in ne da bi pisal ali deloval tako kakor da jih išče. Jaz imam to srečo, da me marsikdo postrani pogleda, a ker se ne čutim krivega, me to ne boli. Bolelo bi me le, če bi mi mogel kdo očitati, da sem se izneveril delavskemu gibanju in delu za socializem.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

VPRAŠANJE SLOVENSKEGA DOMA V DETROITU.

DETROIT, MICH. — Šestnajst let svojega bivanja v tem mestu opazujem, kako se je Detroit razvil iz mesta s \$300,000 prebivalci v industrijsko metropolo s poldrug milijon stanovniki. Menda ga ni mesta, ki bi rastlo v prebivalstvu in aktivnostih hitreje kakor Detroit. Postalo je središče ameriške avtomobilске industrije. S to v zvezi so se razvile razne druge, in nove tovarne se vedno grade.

Dasi je Detroit "open shop town", so plače delavcev razmerom precej dobre, ako jih primerjamo s plačami v enakih obratih v drugih mestih. Temu dejstvu je pripisati, da je tu vedno mnogo brezposelnih. Delavci iz vseh krajev prihajajo v Detroit, ker računajo, da so za povprečnega delavca tukaj boljši življenjski pogoji kakor drugod.

Poslednje čase je v Detroitu število brezposelnih večje kot običajno, in vzrok je depresija posebno v Fordovih tovarnah, pa tudi v drugih. Vendar pa se obrača na bolje, a delavska rezervna armada je še vedno velika. Njene čete stoje pred vsako tovarno in ponujajo svoje roke, svojo delovno silo . . . V teh časih ne priporočam nikomur, da bi prišel iskati delo v Detroit.

Slovenska naselbina v Detroitu je narastla od okrog 100 ljudi, kolikor jih je štela pred dobrimi petnajstimi leti, na 7,000 stanovnikov. Raztrešeni smo po vsem mestu, vendar čutimo skupne vezi. Združeni smo v svojih društvi raznih organizacij. Imamo politične in kulturne organizacije. No da, tudi faro!

Najnujnejša potreba slovenske naselbine v Detroitu je poslopje, ki bi ji služilo za kulturno in družabno središče. Vse organizacije, ki hočejo delovati družabno ali pa na prosvetnem polju, so ovirane ker ni pripravnega prostora. Klub št. 114 JSZ. ne more doseči velikih uspehov, ker mu manjka pravega shajališča. Svoje redne seje obdržuje v Hrvatskem domu, a še takrat, kadar pridemo skupaj, ne vemo, če bomo mogli zborovati ali ne. Večkrat se namreč dogodi, da so vsi prostori okupirani, pa nas porinejo na oder dvorane, na galerijo ali pa v kakšen kot. Govoriti moramo tiho, kar je včasih težko. Na dnevnem redu so kočljive stvari, in razprave postanejo živahne — vsi ne moremo govoriti tiho, pa tudi priporočljivo ni, da bi šepetali, kadar je potrebna glasna beseda.

Kakor marsikje, se tudi v detroitski naselbini deluje že dolgo za SLOVENSKI DOM — za poslopje, v katerem bi dobile zavetje vse tiste organizacije, ki bi ga hotele. Sredstev na rokah za Slovenski dom je že precej — a do cilja je potreben še zelo dolg korak. Vse tako izgleda, da bo volja premagala vse ovire, sredstva se bodo zbrala, in projekt bo uresničen.

Ljudje, ki delujejo za gradnjo Slovenskega doma, so večinoma naprednih nazorov. Mnogi so naklonjeni našemu gibanju. In ni jih malo, ki so prepričani, da bo dobila socialistična misel med njimi še večji zamah potem, ko bodo rešeni skrbi in dela za Dom, kajti ta bo že stal in služil namenu.

V agitaciji za Slovenski dom nisem sodeloval iz razloga, ker sem smatral, da bi to pomenilo zame in enako za druge sodruge, ki bi sodelovali, trošenje energij ne da bi pokret imel od tega kake koristi. A vsi niso bili tega mnenja. Mnogi naši sodrugi in so-mišljeniki so kupili delnice ter se pridružili delu za uresničenje akcije.

Rajše bi, da zgradimo delavski dom. Take možnosti pa v Detroitu ni — torej ne preostane drugega, kakor da delujemo zato kar je izvedljivo — za Slovenski dom. Ta dom, če bo napredna slovenska javnost v Detroitu hotela, bo služil napredni misli in s tem delavstvu.

Pred štirinajstimi leti smo starejši slovenski sodrugi v Detroitu delovali zaeno s hrvatskimi in srbskimi za Radnički dom, katerega smo posvetili socialističnemu delu. Mnogo truda in novcev je bilo treba, a sodrugi se niso strašili težav in dali svoj takozvani "prosti" čas in pa kolikor so največ mogli iz svojih žepov. Radnički dom je bil zgrajen. Prišla pa je vojna, in z njo razni viharji, ki so se zarili tudi v delavsko gibanje. Detroitška jugoslovanska naselbina ni bila izvzeta. Razkol je prišel v njo s hujšimi posledicami kakor v marsikatero drugo. Prišel je val "komunizma". Pridružili so se mu mnogi, ki so bili preje "kraljeveši", zottijevci itd., in ta val se je polastil Radničkemu domu. Sodrugi, ki so ga zgradili, so polagali vse svoje zaupanje v poštenost delavstva, zato svojega poslopja niso legalno zavarovali, in tako se je dogodilo, da ga je osvojil "val", dom pa je danes posest ljudi, kateri večinoma zanj niti s prstom niso ganili. Eni so mu bili sovražni, enih ni bilo še tukaj, eni pa so bili tedaj še otroci. To je ena najbolj bridkih izkušenj, ki jih ima socialistični pokret jugoslovanskega delavstva v Ameriki.

"Radnički" dom je danes zbirališče tistih ljudi, ki še niso spoznali razlike med poštenim delavskim agitatorjem in provokatorjem. Navdušujejo se v njemu za metode in "taktiko", ki ruši delavsko solidarnost, ki uvaja sovraštvo med delavske množice, ki ruje in gnjavi v delavskih organizacijah ter jih ovira v zdravem razvoju.

Slovenski dom ne bo zgrajen z namenom, da bi služil samo socialistom. Zgrajen bo v namenu, da služi slovenski naselbini v Detroitu v vseh njenih aktivnostih. Tak dom potrebuje in čim prej ga bo imela, toliko bolje zanj in za prosvetno delo v nji.

Klub št. 114 npr. bi bil lahko veliko aktivnejši na prosvetnem polju kot je; imel bi več dobrih dramskih predstav, priredil bi vsako zimo število predavanj, organiziral diskuzije, a ni prostora.

Delujmo vsi, da zgradimo Slovenski dom v Detroitu, delujmo vsaki po svoji moči. Pridobimo vsakega, da postane delničar, ako le more. S prijateljsko, dobromislečo taktiko bomo ustvarili v naselbini tako razpoloženje, da bo agitacija za Slovenski dom dobila odločilen zamah — in Slovenski dom bo zgrajen. — *Jože Mentony.*

SEJE KLUBA J. S. Z. V GIRARDU, O.

GIRARD, O. — Seje soc. kluba št. 222 J. S. Z. se vrče vsaki prvi torek v mesecu ob 7 uri zvečer v Slovenskem Narodnem Domu. Delavci to je vaša organizacija, pridružite se ji! Naš klub ima tudi lepo zbirko knjig. Izposojajte si jih!

TAJNISTVO.

DVA VAŽNA PREDAVANJA V KLUBU ŠT. 1 V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — V petek dne 22. aprila bo v klubu št. 1 v dvorani SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave., predaval sodrug Ivan Molek o slovenski literaturi.

Predavanja o slovenski literaturi so med nami redka. Ne zamudite tega, ker je vam ime predavatelja porok, da vam bo podal zelo poučno, interesantno študijo. To predavanje bo po izčrpanem dnevnem redu klubove seje. Vstop imajo tudi nečlani. Povabite jih!

Drugo predavanje bo v petek 29. aprila ob 8. zvečer v gornji dvorani SNPJ. Predaval bo znani avtor zdravniških del, sociolog in predavatelj dr. J. H. Greer o biologiji (človekoslovju). Predavanje bo spremljano s stereoptičnimi slikami. Vstopnina prosta. Sodrugi, opozorite na ta predavanja svoje znanke, da se jih udeležijo v čimvečjem številu. — P. O.

DOPIS S KRANYSKEGA VRHA.

KRAYN, PA. — Z našega visokega vrha so poročila zelo redka, zato je imajo uredniki slovenskih listov s koregiranjem naših dopisov zelo malo dela. Sempatam da kdo kakšno novico ali kaj sličnega v javnost, kar je svetu dokaz, da smo še na površju.

Kar se tiše socialistične agitacije, je situacija tukaj, kakor povsod, zelo "počasna", toda mi vztrajamo.

V drugi polovici l. 1926 smo tukajšnji socialistični klub pridružili nazaj k Jugoslovanski Socialistični Zvezi, od katere je svoječasno odstopil vsled angleško govorečih sodrugov. Slovensko korespondenco smo morali radi njih prevajati. Na sejah lokala se je agitiralo, da naj tudi naš klub nabavlja članske znamke od lokala, to je, direktno od državne organizacije. Upajoči, da bomo dosegli boljši uspeh ako se odločimo za slednje, smo odstopili od JSZ. in se pridružili direktno državni organizaciji.

Kakor drugod, se razmere tudi tukaj spreminjajo, ljudje pa še bolj. V času viharjev, v času ko je bilo treba prepričanje odločno pokazati, so mnogi angleški sodrug postali malodušni in so nas zapustili. Bila je kriva apatija, sebičnost in podobno. Taki sodrug v srcu niso bili nikoli iskreni sodrug, ker gledajo v prvi vrsti na svoj osebni "jaz", ne računajo pa z množicami, katere potrebujejo socialistične vzgoje, da se jih vsposobi za preobrat.

V lokalu smo bili še precej aktivni. Energični sodrug so skušali zanesti tudi v okrajno (county) organizacije bojevnih socialističnih duhov, ter zgraditi iz nje delovno socialistično postojanko, a uspeli nismo

PREDAVANJE O SLOVENSKI LITERaturi.

Sodrug Ivan Molek bo v petek 22. aprila zvečer po redni seji kluba št. 1 v dvorani SNPJ. v Chicagu predaval o slovenski literaturi. Vstop vsakemu prost. Zanimivo, poučno predavanje, in potrebno. S. Molek nam bo podal sliko o slovenski književnosti doma in v "tujini", ki mora interesirati vsakega, ki se zanima zanjo in želi vedeti o nji več kakor ve sedaj.

radi slabe kooperacije med delavstvom raznih narodnosti. Zadnji tajnik lokala je stvar še poslabšal, ker se ni brigal za socialistično delo.

Ob priliki bomo morali začeti zopet takorekoč od kraja, in reorganizirati lokal. Knjige ima še prejšnji tajnik, in pri blagajniku je še nekaj denarja lokalne organizacije. V akciji za reorganizacijo bi morali pomagati vsi klubi v tej county in ostali v bližini.

L. Sterle.

DOMAČA ZABAVA PEVSKEGA ZBORA "SAVA".

CHICAGO, ILL. — V soboto 9. aprila zvečer bo imel soc. pevski zbor "Sava" v dvorani SNPJ. domačo zabavo, na katero vabimo vse prijatelje naše pesmi in zbora. Vstopnina je 35c za osebo. Igral bo orkester iz Collinwooda, Ohio. Naš Frank Barbič, katerega v Chicagu mnogi poznate, bo skrbel, da godbe ne bo manjkalo. On bo naš gost, toda namesto da bi mi njega, bo on nas zabaval. To bo prava domača zabava, kakršne že dolgo pogrešamo. Vsakdo, komur je zanjo, nam bo dobrodošel. Vstopnice dobite pri članih in članicah zbora in kluba št. 1, ter pri tajniku kluba v uradu JSZ. — P. O.

BINGELJSKI "NAPREDNI" PRAPOR.

COLLINWOOD, O. — Iz naših oklicov vam mora biti dosedaj že 99-krat znano, da smo tukaj vsi napredni (vsaki po svoje), da ima vsako društvo "napredno večino" (tudi pobožnjaške bratovščine, cerkveni odbor, društva KSKJ. itd.), in da so edini nazadnjaki v Collinwoodu, katerih se bi v interesu napredka radi otrsli, socialisti. Ko ne bo več teh nepridaničev, pa bomo napredni one hundred percent.

Nasprotniki socialistov v Collinwoodu niso samo tisti ki hodijo k maši, ampak tudi mnogo onih, ki ne hodijo. Npr. dopisnik bingeljevega lista, nadalje rojak, ki je v času polemike s "clevelandskimi fantički" tako "junaško" nastopil proti njim ("fantičkom") ter jim pomolil pod nos papirnati dvodolarski bankovec, nadalje človek, ki je dejal, da ne gre v noben odbor v katerem je kak socialist, potem pa je prisego snedel, se udal v "božjo voljo" ter prevzel odborniško mesto pod pritiskom "da bo izdan", razni kandidatje za vpliv "v mestu" itd.

Neki rojak, katerega živi Rozinov Jaka, slednjega pa oni, kateri ga "pijejo", je postal jako jako ognjevit v boju proti socialistom — celo bolj ognjevit kakor pa je njegov Jaka. "Saj bi jim še nič ne rekel, ampak tisti prokleti Presterl, ta ga lomi, ti pravim . . ." In Jaka se znova zvrne po grlu navzdol. Tudi "Verovšek" mu je v napatje. "Nič ne bi rekel proti njemu ("Verovšku"), če ne bilo teh prrrr— socialistov zraven."

Pa sem si mislil. Glej, ta človek bi moral živeti v Canonsburgu, kjer imajo nestrankarsko dramatično društvo "Soča". Komunisti in socialisti so baje zraven, glavno glasilo tiste "Soče" pa je menda "Amerikanski Slovenec". Ko pa so "Sočo" vprašali, da bi vprizorila "Hrhtenico", je pa s 16 glasovi rekla da ne, potem pa je rekla da — naj se jo igra, a igrajo naj člani SNPJ. Tako je pravljica o nestrankarstvu razblinjena in sedaj je tam veliko krega, kot razvidimo iz "Glasa Naroda", "Prosvete", in "Amerikanskega Slovenca". Vsa čast tistim članom "Soče", ki so pokazali značaje — bili katoliški ali drugi, kajti greh za take neprilike imajo v resnici oni, ki se pridružajo da so napredni, v resnici pa "tolažijo" in zbijajo skupaj kar tišči narazen. Ne vem, kako se

kaj v tej aferi obnaša nekdanji naš Jernej — upam pa, da drži s klerikalci, če je še "komunist", in z naprednjaki, ako se je v poslednjih časih kaj naučil.

Naši sosede pri Slovenskem domu so postali zelo delavni. Spoznali so nujnost predelave svoje dvorane (v Slovenskem domu) in v ta namen pridno agitirajo, imeli so že več sej, študirajo načrte in oglašajo. Najbrž bodo prizidali od zadaj poslopja za dobro sobo skozi do vrha odra, oder sam pa bodo dvignili skozi gornjo dvorano (v tretjem štuku).

Dne 31. marca so imeli odbori tukajšnjih slovenskih domov protestno zborovanje. V ohijski zakonodaji je namreč predlog, ki določa, da se plesne zabave ob nedeljah prepove. Nedelja pa je za nas edini dan zabave. Druge dneve moramo delati, tisti zakonodajalec pa hoče, da bi delali čez teden in molili ob nedeljah. Če se to zgodi, bomo morali naše slovenske domove prodati, ali pa jih predelati v cerkve.

V nedeljo 10. aprila gremo na koncert "Zarje" v Slovenski narodni dom v Clevelandu. Na svetu uganjajo veliko neslanosti, katerim se ne ogneš drugače, kakor da nanje pozabiš, to pa je jako težko. Le na dobrem koncertu je mogoče pozabiti. — J. S.

Prispevki za prvomajsko številko "Proletarca".

Chicago, Ill.: Po \$1: Chas. Pogorelec, Anton F. Žagar, Frank Zaitz, Anton Medic; M. G. \$2.40; po 25c: Mimi Rojina, Joseph Kristan, Geo Schustarsich, Frances Wegel, skupaj \$7.40.

North Chicgo, Ill.: John Artach 50c.

So. Chicago, Ill.: Steve Malnarich 45c.

Woodward, Iowa: Anton Ausech 50c.

Glencoe, O.: Soc. klub št. 2, J.S.Z. \$2; Nace Žlemberger \$1.25, skupaj \$3.25.

Waukegan, Ill.: Po 25c: John Sifrar, Martin Judnich, skupaj 50c.

Clinton, Ind.: Po \$1: Christina Omahne, Mary Rom, skupaj \$2.

Blanford, Ind.: Mary Konchar \$1.

Lisbon, O.: Jacob Bergant 40c.

Indianapolis, Ind.: Valentin Stroj \$1; po 50c: Frank Stroj, John Rozman, (poslala Christina Omahne), skupaj \$2.

Canonsburg, Pa.: Tily Smerdel \$1; po 25c: Frank Batista, John Adam, Joseph Verčič, (poslal John Chesnik), skupaj \$1.75.

Century W. Va.: Frank Osolin 70c.

Yukon, Pa.: Joseph Robich 70c.

Cleveland, O.: John Mikuš 25c.

Collinwood, O.: Frank Dejak 25c.

Columbus, Kans.: Frank Čemažar 75c; John Gregorčič 25c, skupaj \$1.

Somerset, Colo.: Po 25c: Frank Remškar, John Jakše, skupaj 50c.

De Pue, Ill.: John Zugich 25c.

Staunton, Ill.: Martin Janezich 25c.

Forest City, Pa.: Frank Murnich 25c.

Skupaj v tem (prvem) izkazu \$23.90.

Ako bi delavstvo dalo tisočinko od tistega, kar da za kapitalistično časopisje, za svoj tisk, bi imeli petdeset socialističnih dnevnikov, in več sto tednikov, ki bi širili naše ideje in se borili za interese delavstva.

VAŽNO ZA ČLANE KLUBA ŠT. 27 J. S. Z. V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Redna seja kluba št. 27 se bi imela vršiti v nedeljo 10. aprila, toda ker bo isti dan koncert "Zarje" in so mnogi sodrugi vsled tega zaposleni s priredbo, se bo klubova seja vršila dan prej, to je v soboto 9. aprila ob 7:30 zvečer. Udeležite se seje polnoštevilno, in priglasite se za sodelovanje na priredbi "Zarje", kajti naše sodelovanje ji je potrebno kot njeno nam. — J. Kregelj, tajnik.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH NAŠIH ORGANIZACIJ.

APRIL.

CHICAGO, ILL. — Pevski zbor "Sava" priredi v soboto 9. aprila zvečer v spodnji dvorani SNPJ. domačo zabavo.

SHEBOYGAN, WIS. — Klub št. 235 JSZ. vprizori v nedeljo 10. aprila ob 7:30 zvečer veseligr v treh dejanjih "Pri belem konjičku".

CHICAGO, ILL. — Organizacija št. 20 JSZ. bo imela v nedeljo 10. aprila v Narodni dvorani na So. Racine Ave. veliko priredbo. Sodeloval bo tudi pevski zbor "Sava". Pričetek zabave popoldne. Program zvečer. Na sporedu govori, deklamacije in koncertne točke.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 10. aprila koncert pevskega zbora "Zarja". Vprizorjena bo opereta "Kovačev študent".

MILWAUKEE, WIS. — Soc. pevski zbor "Naprej" vprizori v nedeljo 10. aprila v S. Side Turn Hall Cankarjevo dramo "Hlapci" v 5. dejanjih.

CHICAGO, ILL. — S. Ivan Molek bo v petek 22. aprila v dvorani SNPJ. predaval v klubu št. 1 o slovenski književnosti. Predavanje bo po redni seji. Vstop vsakemu prost.

CHICAGO, ILL. — Predavanje v petek 29. aprila v dvorani SNPJ. Predava dr. Greer.

WAUKEGAN, ILL. — Prvomajska proslava kluba št. 45 v soboto 30. aprila v Slov. narodnem domu.

MAJ.

CANONSBURG, PA. — Prvomajska slavnost kluba št. 118 v dvorani društva SNPJ. Govori in druge točke.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 1. maja prvomajska slavnost v dvorani SNPJ.

CLINTON, IND. — Klub št. 41 priredi s sodelovanjem drugih socialističnih skupin prvomajsko proslavo v nedeljo 1. maja, na kateri bo govoril slovensko sod. Jože Zavertnik.

BRIGEPOR, O. — Zborovanje vzhodnoohijske konfernce JSZ. v nedeljo 1. maja.

SHEBOYGAN, WIS. — Konferenca JSZ. v nedeljo 8. maja. Pod njeno okrožje spadajo klubi in društva Izboraževalne akcije JSZ. v Severnem Illinoisu in južnem Wisconsinu.

COLLINWOOD, O. — Konferenca J. S. Z. v nedeljo 22. maja. Dne 21. maja veselica. Dne 22. maja, po zborovanju shod.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 22. maja koncert soc. pevskega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

Oglašajte priredbe društev in drugih organizacij v "Proletarcu".

Profesor Lovett za Debsovo spominsko radio postajo.

Profesor Robert Morss Lovett, predsednik Lige za industrialno demokracijo, se je pridružil akciji, katere cilj je zgraditi radio postajo v spomin E. V. Debsu. Imenovala se bo W-DEBS, in bo stala četrtilijona dolarjev. Profesor Lovett, ki je poznan v vseh krogih v Ameriki, je postal član odbora, ki upravlja Debsov Radio Memorial Fund, in ob tej priložnosti je podal izjavo, da bo za to stvar deloval kolikor bo v njegovih močeh.

Komunisti, kot običajno, so nastopili tudi proti tej akciji, kajti oni nasprotujejo vsaki, še tako dobri in koristni stvari, ako ni pod njihovo kontrolo. V svojem dnevniku, ki so ga preselili iz Chicaga v New York, priobčujejo demagogična poročila in članke proti tej ustanovi, dasi vedo, da bo koristila tudi njim. Namen odbora, ki se je za to akcijo zavzel, je zgraditi radio postajo, na kateri bo svoboda govora v resnici zavarovana. Močna radio postaja bo za ameriško delavsko gibanje velike koristi; tisti, ki temu podvzetju nasprotujejo, nimajo poštenih namenov, in komunisti jih tudi v tej stvari nimajo.

\$10,000,000 za borbo proti koruznemu kukcu.

Koruza je največji poljski pridelek Združ. držav. Kako važno vlogo igra v narodnem gospodarstvu te dežele, je razvidno iz dejstva, da je Kongres nedavno dovolil strošek desetih milijonov dolarjev za sistematično borbo proti koruznemu kukcu (corn borer), ki se utegne razpasati po vsem takozvanem koruznem pasu. Vladni načrt za boj proti kukcu jemlje v poštev 76 okrajev v državah New York, Pennsylvania, Ohio, Michigan in Indiana, v katerih preti koruzni kukec uničiti letino koruze. Okrog dva in pol milijona akrov koruznega polja je vključenega.

Kaj je koruzni kukec (corn borer)? Njegovo znanstveno latinsko ime je pyrausta nubilalis. Ta je najneprijetnejši priseljenec, ki je v zadnjih letih prigarjal v Ameriko. Bržkone je prišel v to deželo l. 1909 in 1910 skupaj s količinami koruze, "broom corn" vrste, uvožene iz Ogrske in Italije. Droben flafotajoči molj, v katerega se koruzni kukec končno razvije, znaša svoja jajčica na listje in kobulico koruze. Jajčica se izvalijo v štirih do dvanajstih dneh. Novo zarojeni koruzni kukci imajo podoben ličinke, šestnajstinko inče dolge, z črno glavico in rumenkastim telescem s črnimi ali rjavimi pikami. Dodobra odrasli kukec je skoraj inč dolg in osminko inče širok. Tekom svoje rasti se kukec levi kakih pet ali šestkrat. Okoli tretjega tedna v juliju ali približno 30 dni po izvalitvi kukce doraste in se prelevi v zapredek ali pupo. Po 11 dneh izleze iz zapredka molj ali metuljček, ki leže jajčica. Molj položi mnogo izmed teh jajčic naravnost na klas poljske koruze ali pozne sladke koruze. Tekom dneva se molj skriva med plevelom in visoko travo; rano zjutraj ali zgodaj zvečer pa gre znašat jajca na koruzo. Samica utegne leči 700 in še več jajčic.

Koruznega kukca so prvič našli na ameriških tleh leta 1920 v bližini jezera Erie. Ni dolgo minulo, ko se je razpasel po vsej južni obali tega jezera. Od tam se je razširil v Michigan, Ohio in Pennsylvanijo.

Že je dosegel Indiano in je na poti, da si postopoma osvoji ves veliki koruzni pas.

Kucek se je prikazal tudi v nekaterih okrajih držav New York in Massachusetts. Razpasel se je po obširnih pokrajinah v Kanadi, kjer je znižal obseg koruzišč za 90 odst.

Kucek ima sicer najrajši koruzo, ali napada tudi druga zelišča in dostikrat ga najdejo na steblih krompirja, zelene, ovsu, ječmena, repe itd.

Vprašanje je, kaj storiti proti temu drobnemu, ali pogubnemu sovražniku poljedelstva. Znamo za vrsto parasitov, ki so naravni sovražniki koruznega kukca. Nekateri izmed teh parasitov, neke osam podobne muhe, so bili nalašč importirani iz Evrope. Nekoliko ameriških ptic, zlasti kos, žolna, rdečeprsnik in fazani, rado požira koruzne kuce. Ali od vseh teh naravnih sovražnikov ni mogoče pričakovati znatno zmanjšanje števila koruznih kukcev.

Iztrebiti jih popolnoma, to je morda nemogoče, ali brezdvomno je mogoče ustaviti njih nadaljno razpasanje. Škropljenje z arzeničnimi strupi ne pomaga veliko ob taki množini, dasi seveda ubija mnogo kukcev. Tudi bi raba teh strupov na obširnih poljih preveč stala. Najboljše metode za borbo proti koruznemu kukcu so: 1. Zaorati strnišče na tak način, da se vsi ostanki prejšnje koruzne letine in drugi rastlinski odpadki zakopljejo pod zemljo. 2. Uničiti vsa koruzna stebila in storže, ki niso bila vporabljena, bodisi s tem, da se zakopljejo pod zemljo ali pa sežgejo, in to pred 1. majem. 3. Iztrebiti iz bližine zorane zemlje ves večji plevel in travo večjega stebila, kajti ta služijo za bivališče molja tekom dneva; plevel je najbolj ekonomičen način borbe proti kukcu. 4. Sajenje rane sladke koruze, ki naj služi za past kukcem in ki se potem uniči.

Federalna vlada namerava sežgati vse odpadke blizu koruznih polj in državne naredbe bodo zahtevale dovršeno zaoravanje vseh strnišč. Farmarjem se bo plačalo za vse delo čez normalno obdelovanje farne.

Borba proti koruznim kukcem je torej zares začela. Gre za to, da se reši največji ameriški pridelek, ki se vsako leto ceni na približno 1700 milijonov dolarjev.

VESELICA DRUŠTVA "SLOVENSKI DOM" V CHICAGO.

CHICAGO, ILL. — Kot že poročamo, bo imelo društvo "Slovenski Dom" št. 86 SNPJ. v soboto 9. aprila zabavo, ki se bo vršila v Fléinerjevi dvorani, 1638 No. Halsted St. (blizu North Ave.) Društvo je dobilo dober orkester in skrbele bo, da bodo udeleženci čimboljše postreženi. Vstopina je 50c.

162 premogarjev ubitih meseca februarja.

Meseca februarja to leto je bilo v premogovnikih v Zd. državah ubitih 162 premogarjev. To poroča zvezni rudniški biro.

Meseca marca so se dogodile eksplozije v raznih krajih, med njimi ena v rovu št. 2 blizu Harrisburga v Illinoisu. Osem premogarjev je bilo zajetih v rovu in so zgoreli. V Pennsylvaniji je doletela eksplozija rov št. 3, last Pennsylvania Coal and Coke korporacije blizu Ehrenfelda v Cambria County. Štirje premogarji so bili ubiti.

NAŠI ODRI.

Cankarjevi "Hlapci" na milwauškem odru.

V nedeljo 10. aprila vprizori socialistični pevski in dramski zbor "Naprej" v So. Side Turn Hall, 471 National Ave., Cankarjeve "Hlapce" v petih dejanjih, kar bo po dolgem času ena največjih predstav, kar smo jih imeli na slovenskem odru v milwauški naselbini.

V teh dnevih, ko se nahaja naše mesto v znamenju poostrene suše, katera povzroča debate, polemike, jezo in smeh ter še marsikaj drugega, se dramski zbor Napreja pripravlja, da vprizori to veliko delo nesmrtnega Cankarja tako kakor igra zahteva. Režijo vodi Frank Puncer.

Občinstvu, ki bo na tej predstavi, en nasvet. Sledite igri s paznostjo, kakor se sledi predstavam v gledališčih. In skušajte jo razumevati — skušajte razumeti vsak karakter v igri, kajti vsi so zanimivi — vsi vam nudijo priložnosti za razmišljanje.

Priredba "Napreja" v nedeljo 10. aprila se prične ob 2. popoldne s koncertnim programom. Predstava se prične ob 7. zvečer. Ves koncertni program bodo izvajali člani in članice "Napreja", kar smatram za jako dobro taktiko, kajti le, ako izvaja zbor svoj koncert s svojimi močmi, je možno videti, v koliko ima v sebi moči in zmožnosti, kakšni so nedostatki, in v čem se razlikuje, ako sploh v čem, od drugih zborov.

Vstopnina je 50c, torej jako malo za tak program, in zelo zelo malo, če vpoštevamo trud, ki ga morajo vložiti za tako priredbo pevci, pevke, igralci in drugi ki pomagajo. Tak trud ni mogoče poplačati, mogoče pa mu je izreči priznanje. Ako bo dvorana napolnjena, tedaj bo to res priznanje, da trud "Napreja" za to priredbo ni bil zamanj. Vsakdo, ki more, naj se v nedeljo potruži iti v omenjeno dvorano. Priliko videti to predstavo imate sedaj — pozneje v tej naselbini morda ne več. Ne prezrite, da bo popoldne izvajan bogat koncertni program, in bilo vam bi pozneje žal, ako ga zamudite. — X.

"Pri belem konjičku" v Sheboyganu.

"Pri belem konjičku" je veseloigra v treh dejanjih, ki sta jo spisala Blumenthal in Kadelberg.

V Sheboyganu, Wis., jo v nedeljo 10. aprila zvečer vprizori dramski odsek kluba št. 235 JSZ.

Vsa dejanja se vrše v poletju na Bledu, kamor prihaja vse polno turistov iz vseh krajev. Naša družba v tej igri se zbira v hotelu "Pri belem konjičku", v katerem gospodarji zala vdova Meta. Je to zelo zaljubljena stvarca, ki je vsa zadivljena v ljubljanskega advokata Franca Kovača, on pa ima rad le njeno postrežbo, zanjo pa se ne zmeni veliko. Prvi natakhar hotela, kateremu je ime Žan, je pa zaljubljen v Meto tako zelo, da mu povzroča hude bolečine. Razveselil vas bo tudi Oroslav Bucek, dasi sam ne bo prav nič vesel. To je v tej igri velika glava, je trgovec "narodne žajfe" in ima opravka z narodnimi testeninami, največ pa s tožbami, svojo hčerjo in njenimi ženini.

Ensamble igre je sledeči:

Meta Klinar, gostilničarka "Pri belem konjičku", ženska ki ima povsod svoje oči, največ pa na dr. Kovaču — Mrs. C. Chuck.

Oroslav Bucek, veletržec in posestnik v Ljubljani, skrajno prepirljiv, nervozen človek, ki kuje zveze in pride na koncu v take čudne vozle, da je joj — Frank Stih.

Tilka, njegova hči, živa, navdušena, se zaljubi v odvetnika ki ga njen oče najbolj črti, takšna reč — Mrs. A. Retell.

Amalija, njegova sestra, mestna dama, tolaži brata in trpi z njim — Mrs. F. Stih.

Dr. Frank Kovač, slovit odvetnik ki veliko obeta, ljubimec ki svojo ljubezen po advokatsko izpelje — Tony Simenc.

Dr. Karl Koprivar, novomeški profesor, ves zavzet ker je prišel enkrat na Bled, čuden možak — John Župančič.

Minka, njegova hči, nežna gospodična, ki ima napako, da močno sinuša — Mrs. A. Ribich.

Maks Jerina, sin trgovca z "ljudskim milom", katero konkurira "narodni žajfi", skrajno neroden ljubimec, poslan na Bled, da se zaljubi v Buckovo hčer, pa se zaljubi čisto nekam drugam — Anton Debevc.

Dr. Ivan Zaletel, sodni adjunkt — Jack Rupnik.

Olga, njegova soproga, oba na ženitovanjskem potovanju — Frances Rupnik.

Maček, sodni svetnik, zadirljiv skopuh — F. Andrejevec.

Žan, prvi natakhar Pri belem konjičku, ves obupan, ker ga Meta noče razumeti da jo ima rad — Chas. Cuck.

Peter, drugi natakhar, brihtna glava — F. Grobelnik.

Pikolo, uslužben v hotelu, navihan dečko — Fr. Bizjak.

Pepca, hišinja — Mary Priland.

Liza, kuharica — Mrs. J. Zupančič.

Tine, berač, A. Šircelj.

Rezika, njegova nečakinja — Mrs. F. Grobelnik.

Jerica, raznašalka pisem — Mrs. A. Zorman.

Matevž, vodnik, ki budi napačne goste ker brati ne zna — Leo Cigale.

Janez in Miha, hlapca Pri belem konjičku, ki prenašata Buckovo ropotijo kakor za stavo — Fr. Nagode in F. Andrejevec.

Turist — Fr. Walte. — Potovalec — Valentin Walte. Potniki, hriboolazci, vodniki, vaška deca itd.

Režiser, Anton Zorman; inšpicijent, Frank Sepich; šepetalec, Josip Jeraj.

Zastor se dvigne ob 7:30 zvečer. Pridite točno, ker bi vam bilo žal, če bi zamudili kaj predstave. Je vsa zanimiva. To bo zadnja predstava našega kluba v tej sezoni. Igra "Pri belem konjičku" je obširna, zahteva mnogo truda, priprav in scenerije, in uverjeni smo, da bo občinstvu več kot ugajala. Ne zamudite te prilike! — Dramski odsek.

KONCERT "ZARJE" V CLEVELANDU V NEDELJO 10. APRILA.

CLEVELAND, O. — Opereta "Kovačev študent" je ena zanimivost, katero nam bo dala "Zarja" na svojem koncertu v nedeljo 10. aprila v Slovenskem narodnem domu. Tvorila bo drugi del programa. V prvem delu pa nastopijo solisti, moški zbor, mešan zbor, damski zbor in moški oktet v raznih točkah, katerih je osem. Bile so navedene v zadnji številki Proletarca. Koncert se prične ob 2:30 popoldne.

Ker so koncerti pevskega zbora "Zarja" zelo popularni, in ker so operete na naših odrih nekaj neobičajnega, bo prostorna dvorana v nedeljo videla zelo mnogo ljudi, ki bodo prišli ne samo oni ki so v bližini, ampak tudi iz okoliških naselbin. In če občinstvo ceni take priredbe po vrednosti ki jo zaslužijo, tedaj bo veliki avditorij v Slov. nar. domu napolnjen do zadnjega sedeža. — K.

Hrvatski sokolski dom v St. Louisu.

V St. Louisu, Missouri, se dodelava Hrvatski Sokolski Dom, ki bo, kot poročajo, eden najmodernejših jugoslovanskih domov. V veliki dvorani tega doma bo prostora za tri tisoč ljudi. Dosedaj je imel največji avditorij izmed jugoslovanskih domov Slovenski narodni dom v Clevelandu.

Otvorjen bo v tem mesecu. Meseca maja bo v njemu vprizorjena drama "Seljačka buna" (vrši se v času Matija Gubca pred 354 leti na Slovenskem in Hrvatskem).

Domača zabava

PEVŠKEGA ZBORA "SAVA",

odsek kluba št. 1, J. S. Z.,

V SOBOTO 9. APRILA

v spodnji dvorani S. N. P. J.,

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vstopnina 35c.

Vsi, ki se hočete dobro in prav po domače zabavati, ne zamudite te prilike.

ROJAKI!!!

Kaj bo dne 24. aprila t. l.

v dvorani S. N. P. J.,

2657 So. Lawndale Ave.?

Pazite na oglas na tem mestu danes teden!

SOCIALISTIČNI
PEVSKI ZBOR

"NAPREJ",

MILWAUKEE, WIS.

v nedeljo 10. aprila

v So. Side Turn Hall

POPOLDNE

KONCERT

ZVEČER

"HLAPCI",

drama v petih dejanjih, spisal
IVAN CANKAR.

PROGRAM, KI SE PRIČNE OB 2. POPOLDNE:

1. Otvoritev sporeda.
2. "Marseljeza", ... E. Heimov orkester
3. "Mornar", ... mešan zbor "Napreja"
4. "Calm as the Night", samospjev, Mrs. Suban
5. "Overtura", ... E. Heimov orkester
6. "Ljubici", dvospjev, sopran in bariton, ... Mrs. Suban in Puncer
7. "Bohemian Girl", arija iz opere, ... Joseph Tesovnik
8. "Old Southern Waltz", igrata ..... Stefania in Emil Kodre
9. "Venček narodnih pesmi", ... E. Heimov orkester
10. "Ptička", samospjev ..... Mrs. Kompare
11. "Goslar", dvospjev ..... Frank Puncer in Joseph Tesovnik
12. "Ujetega ptiča tožba" ..... mešan zbor "Napreja"

PROGRAM, KI SE PRIČNE OB 7. ZVEČER:

1. Govor, Frank Zaitz, urednika Proletarca.
2. "Hlapci", drama v petih dejanjih, spisal Ivan Cankar.

Režira Frank Puncer.

Vstopnina 50c.

✠ VŠČIPCI. ✠

JURJEVEC IN NJEGOVA POLITIKA.

V frančiškanskem glasilu je Leo Jurjavec agitiral za "prostozidarja" Thompsona in proti Deverju. Dever je katoličan in član Kolumbovih viteзов, Leo tudi. Ampak Leotu je za službo, ki so mu jo obljubili Thompsonovi "prostozidarji", razun tega pa je bil za agitacijo plačan. Okrog "kranjske" cerkve se mnogo "politizira" a o pošteni politiki nič ne vedo. Ambiciozni slovenski second hand palitišni vadljajo za glasove jazbecev — jazbeci pa mislijo, da se gre za sveto vero. Zjokaj se, Kriste!

BARTULOVIČA NI.

Chas. Novak je slovesno razglasil, da med jugoslovanskimi komunističnimi voditelji ni nikogar, ki bi mu bilo ime Bartulovič. Zato tudi ni hotel priobčiti tistega dokumenta šestih ljubljanskih komunističnih krojačev, ki so slovenskim ameriškim listom sporočili, da je Bartulovič najboljši med najboljšimi komunisti. — Gr.

PREVRAT V S. N. P. J.

V Slovenski Narodni Podporni Jednoti je pričakovati vsak hip velikanskega prevrata. Situacija napeta. Pšice pripravljene. Velikanska razkritja se bližajo. — To so posnetki iz "poročil" v "Glasu Svobode", "Amerikanskem Slovencu", "Glasilu KSKJ." in "Ameriški domovini". To bo počilo — ampak kje? Rk.

GRDINA: DENUNCIRAJTE!

V Glasilu KSKJ. poziva pogrebnik Grdina katoliške člane SNPJ., naj protestirajo na zavarovalniške komisarje svojih držav proti "brezbožnemu" pisanju Prosvete! To je "strategija"! Članek je bombastičen in njegov namen je — odvrniti pozornost članstva katoliške jednote od svoje organizacije na SNPJ. V KSKJ. je namreč ugneždena korupcija, in glavni odbojniki sami si jo predbacivajo. V interesu svojih žepov so tatinski katoliški hinavci zapostavljali interes organizacije, kateri so obljubili služiti za plačo. Preskrbeli so si dvojno plačo. In namesto da bi pogrebnik pokopal smrad, ki se širi z vodstva njegove organizacije, vpije: Protestirajte proti Prosveti! Tone — prepozno! Protesti bodo šli na tvoj urad in v Joliet. Morda še kam drugam, če bo članstvo katoliške jednote pametno. — Rk.

POZOR NAROČNIKI!

Vsled tehniških zaprek nekateri NOVI naročniki niso dobili lista. Sedaj so te zapreke odstranjene in v bodoče se to ne bode dogajalo. — Upravništvo. To je ponatis notice iz Ch. Novakovega "Delavca" z dne 24. marca. Čemu imenovati malomarnost in nespošobnost "tehniške zapreke"?

PUNT V K. S. K. J.

V KSKJ. se članstvo punta proti spovedi. Duhovniki jamrajo. Ljudje imajo toliko grehov, pa jih no-

Prečitajte!

NAPRODAJ tobačna trgovina, ki je ob enem trgovina ribolovskih in drugih sportnih potrebščin. Lepa prilika, kdor ima veselje za trgovino in jo razume.

NAPRODAJ imam tudi več hiš in stavbišč v Chicagu, Ciceru in Berwynu. Cene zmerne.

NADALJE imam naprodaj stavbišča v Palatine in Algonquinu.

Za podrobna pojasnila in cene se obrnite na

JOSEPH STEBLAY,

2636 S. Ridgeway Ave.,

CHICAGO, ILL.

Tel. Lawndale 9562.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213

Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

čejo povedati. Obrnili so se na gl. predsednika KSKJ., in Tone je izdal sledeči ukaz: Ali k izpovedi, ali pa vas črtamo iz KSKJ.!

Ako ga bodo glavni odborniki, tisti ki so imeli opravka z gospodarstvom jednotine imovine — ubogali, bogzna, če ne bodo zamolčali nekaj grehov!
Pittsburška cekarca.

SOČA JE DEROČA REKA.

Soča v Canonsburgu je narasla in bobni ter valovi — nihče še ne ve kam. Vanjo je padla "Hrbtenica" in jo skalila. Voda je narasla in je pričela podirati. Da bi se le vse lepo in mirno končalo.

PO PERUŠKOVI RAZSTAVI.

Čast naroda je rešena. Rojaki so pokupili slike in so jih veseli. Visoka gospoda se je držala na strani, ker se ji je za malo zdelo, da bi ji Perušek odvezel nekaj žarkov slave. Tudi žepov ni odprla. Lepo je bilo nekaj dni, sedaj pa je zopet vse po starem, le skrbi je nekaj novih. — J. P.

JANKO JE MOJ IDEAL GOVORNIKA.

Če se bi dogodilo, da postanem slaven (kar se ne dogodi), ali če umrjem (kar se dogodi) in bi imel čast da bi kdo govoril ob mojem grobu, tedaj bi želel, da bo govornik Janko Rogelj. Kako krasno ti on zloži besede, kako milo zvene, kako toploblazeno se počuti človek ki posluša in se divi. Janez Zlatoust je bil eden. In tudi Janko je eden. — K. T.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912.

of Proletarec, published weekly at 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill., April 1st, 1927.
State of Illinois, County of Cook, ss.

Before me, a notary public, in and for the state and county aforesaid, personally appeared Anton F. Zagar, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Proletarec and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management, of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to-wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor and business managers are: Publisher, Jugoslav Workmen's Publishing Company, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; editor, Frank Zaitz, 2642 S. Ridgeway Ave.; managing editor, Frank Zaitz, 2642 S. Ridgeway Ave.; business manager, Anton F. Zagar, 2814 S. Lawndale Ave.

2. That the owners are: (give names and addresses of individual owners, or, if a corporation, give its name and the names and addresses of stockholders owning or holding 1 per cent or more of the total amount of stock.) Slovenian Section of the Jugoslav Socialist Federation.

Trustees: John Olip, 2426 S. Clifton Park Ave.; Frank Alesh, 2124 S. Crawford Ave.; Joseph Oven, 5931 W. Roosevelt Rd., Cicero, Ill.; Philip Godina, 3211 S. Crawford Ave.; Fred A. Vider, 2713 S. Avers Ave.; Andrew Kobal, 2657 S. Lawndale Ave.; Donald J. Lotrich, 1937 S. Trumbull Ave., all in Chicago, Ill.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest, direct or indirect, in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

ANTON F. ZAGAR, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me the 2nd day of April, 1927.

ANTON BINA, Notary Public.

(My commission expires December 20, 1930.)

PREDAVANJE O BALKANSKOJ FEDERACIJI.

Važno za Chicago i okolice.

Redovito predavanje "Slobodne govornice" Jugoslavenskog Prosvjetnog Udruženja bit će u subotu, 9. travnja (aprila), u prostorijama na 1345 W. 18th Street, Chicago, Ill.

Predmet govora: *Osnov slobode balkanskih naroda.* — Predavanje o mogućnosti i probitačnosti balkanskog saveza (federacije).

Govorit će Teodor Cvetkov, urednik "Novog Svijeta".

Ulaz svakome slobodan i besplatan.

Početak točno u 8 sati na večer. — Odbor "Slobodne govornice".

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regali, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obična naročila se toplo priporočam.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

RICHARD J. ZAVERTNIK,

ODVETNIK,

ima svoj urad na

127 No. Dearborn St., soba 811, Chicago, Ill.

Tel.: Central 5999.

Ob sobotah od 9. dopol. do 1. popol. na

3724 W. 26th St. Tel.: Crawford 2212.

Stan 2316 So. Millard Ave.

Tel. na domu: Lawndale 6707.

PRISTOPITE V JUGOSLOVANSKO STAV. IN POSOJILNO DRUŠTVO.

CHICAGO, ILL. — Naznanjamo, da je Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo dne 1. aprila t. l. otvorilo svojo 34. serijo delnic, ki so sedaj na razpolago za vpisovanje novih delničarjev. Vsem našim rojakom in rojakinjam, katerim je splošen dobrobit kakor tudi njih lastno blagostanje pri srcu, toplo priporočamo, da postanejo člani te gospodarske institucije. Zakaj bi svoje težko prislužene prihranke vlagali v banke, kjer dobite po 3% obresti na leto, ko se vam tukaj nudi prilika, da dobite do 7% obresti na leto od vloženega denarja. Dobički bank in drugih denarnih korporacij gredo v žepe posameznih oseb, delničarjev ali kapitalističnih korporacij med tem, ko se ves čisti dobiček stavbinskega in posojilnega društva razdeli enakomerno po vplačilih med svoje člane-delničarje. Splošno znano dejstvo je tudi da banke niso koncem konca nič kaj posebno varne, saj ne mine teden, da ne bi čitali novic o polomih bank v različnih krajih in mestih. Banka enostavno zapre svoja vrata, vlagatelji težko prisluženih grošev morajo pa čakati dolgo časa, da dobe nekoliko odstotkov od vlog. Stavbinsko in posojilno društvo nudi svojim članom-delničarjem vso varnost za vloženi denar, ker je vse premoženje posojeno na prvo vknjižbo varnih posestev, poleg tega je pa tudi pod strogo državno kontrolo. Denar se lahko vloži na več načinov in v različne razrede, kakor komu bolje kaže. Vsa pojasnila vam da drage volje vsak uradni družta, ali pa se obrnite naravnost na tajnika, Joseph Steblay, 2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill. Telefon Lawndale 9562. Seje Jugoslov. stavb. in posojilnega društva se vrše v dvorani SNPJ., 2657 So. Lawndale Ave., vsak petek ob 8. zvečer, kjer dobite tudi vsa tozadevna pojasnila. — Za publicijski odsek Jug. stavb. in posojilnega društva
Frank Smith.

Ljubezen je zbežala.

Kadar pride neprebava, tedaj ljubezen mnogokrat zbeži skozi okno. Žena, ki neprestano trpi na želodčnih neredih, ne more biti prikupna in prijazna. To je vzrok, čemu toliko žen polagoma toda sigurno izgublja ljubezen s svojih mož. Če imate slaboten želodec, dajte mu pomoč, ki jo

potrebuje, da boste čvrsti in atraktivni. Trinerjevo grenko vino je narurna želodčna tonika. Pomaga prebavi s stimuliranjem gastričnega soka in preprečuje zaprtje. Nabavite si ga stekleničo v prodajalni zdravil še danes. Vzorce pošljemo po prejemu 15c. Nalovite, Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. V aprilu imejte doma Trinerjeve Gold Tablets (po pošti 35c), in Trinerjev Cough Sedative (po pošti 35 in 60c). Pomagajo učinkovito in naglo!

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, OHIO.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Sodrug, udeležujte se redno sej, ker je vedno kaj zanimivega in važnega na dnevnem redu. Simpatičarje vabimo, da se nam pridružijo in pomagajo pri delu za boljše bodočnost delavskega ljudstva. TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.

Čemu napredna društva vaše naselbine ne oglašajo svojih priredb tudi v "Proletarcu"?

ENA MINUTA

zadostuje, da se lahko čvrsto odločite za varčevanje.

Ta odlok vam prihrani ne samo nepotrebne skrbi in vas obvaruje težkoč na stara leta, temveč vas privede tudi do cilja, ki ga želite.

Napravite to, kar je napravilo milijone naprednih in marljivih ljudi.

HRANITE!

HRANITE!

HRANITE!

in vlagajte v

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue,

Chicago, Illinois

SIGURNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV.

Imovina
\$19,000,000.00